

בס"ד

חטא העגל - להודיע שהיא חביבה עליו**כיצד חטאו!?**

"ראתה שפחה על הים מה שלא יחזקאל בן בוזי", "אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים!?"
 "כי לי בני ישראל עבדים", "בני בכורי"

דברי משה!?

רק חצי אחוז חטאו (כוזרי א' צז)
 הערב-רב הוא שיזם את החטא, וישראל רק נגרו אחריו (רש"י לשמות לב ד ז)
 כל כוונתם היתה רק לאמצעי לעבוד את ה', ולא תחליף (כוזרי א' צז)
 "אמר משה רבון העולם מהיכן הוצאת אותם ממצרים שהיו כולם עובדי טלאים" (שמו"ר מג ח)
 "חטא העם הזה חטאה גדולה, ויעשו להם אלהי זהב" (שמות לב לא)!!

הכל מכון

"לא היו ראויים ישראל לאותו מעשה אלא..." (ע"ז ד:): "לא עשו ישראל את העגל - כלומר גבורים ושליטים ביצרים היו ולא הי' ראוי להתגבר יצרים עליהן אלא גזירת מלך היתה לשלוט בהם..." (רש"י)
 "שכביכול ממש כפו אותם לחטא זה, ...ומן השמים זימנו להם חטא זה, ...ומן השמים אינו לידם דבר זה" (ד"ת צאנו)

"...והם מחמת עצמם לא היו באים לכלל מעשה שפל כזה, ...וכיון שהיה גלוי לפני יוצר-בראשית שצריכים לבוא לכדי מעשה זו - סיבב המסבב כל הסובב...כי אלמלא זאת לא היו במציאות שיחטאו כ"כ, ומן השמים רצו שיהיה כן כדי..." "דנתגלגל עליהם הדבר בע"כ" (בצילא)
 "ישראל אע"פ שחטא - ישראל הוא"

לומר לך עם היות ח"ו אין קץ לעוונות עכ"ז אין קץ לסליחה, אין לך דבר שעומד בפני התשובה" (אגרא דכלה "כי תשאי")

"לא היו ישראל ראויים לאותו מעשה אלא להורות תשובה לדורות" - "היינו להורות, דהגם שחטאו בחטא ע"ז החמור כ"כ, מכל מקום נתכפר להם בתשובה..." (אמרי אש, מו"ז שכו)
 "שכל המעשה נתגלגל עליהם מן השמים, רק בכדי ללמד לבני" כי הקב"ה מוחל וסולח ופותח שער לדופקי בתשובה" "שמשימים נסבב כן למען ילמדו ישראל לדורות עולם שעל כל דבר פשע מהני תשובה. ...שגם על עוון גדול ונורא כזה, ...וממנו תוצאות חיים ללמד את בני-ישראל שלעולם לא אבדה תוחלת ותקוה" (בצילא)

ברכה לדורות

נחמיה: "אף כי עשו להם עגל מסכה, ויאמרו זה אלקיך ישראל אשר העלך ממצרים ויעשו נאצות גדולות, ואתה ברחמיך הרבים לא עזבתם במדבר, את עמוד הענן לא סר מעליהם ביוםם להנחותם בהדרך ואת עמוד האש בלילה להאיר להם, ואת הדרך אשר ילכו בה. ורוחך הטובה נתת להשכילם ומנך לא מנעת מפיהם ומים נתת להם לצמאם..."

"אמר עולא: עלובה כלה מזנה בתוך חופתה... אמר רב: ועדיין חביבותא היא גבן..." (שבת פ"ח:)
 "אע"פ שהמקרא מספר בגנותנו, הראה לנו לשון חיבה..." (רש"י)
 "אֶתְּבָה כִּבְהָ אֶתְּבָנִי... חֲמֵלָה גְדוֹלָה וַיִּתְּנָה חֲמֵלָתָּ עָלֵינוּ... בְּעֶבֶר אֲבוֹתֵינוּ שֶׁבְּטַחוּן בְּךָ, וַתִּלְמְדִים
 חֲקֵי חַיִּים בְּן תִּתְּנֵנוּ וַתִּלְמְדֵנוּ..." שעל אף שחטאו בעגל, חזר ונתן להם לוחות שניים והשרה שכינתו
 במשכן, והיא יתרה על חמלתו קודם שחטאו (הגר"א)
 "...פרשת כי-תישא שיש בו גודל ההמתקה, כי לא היו ישראל ראויים לאותו מעשה אלא להראות
 תשובה לדורות (ע"ז ז:). שגם אם יהא אדם בירידה גדולה ח"ו אין דבר עומד בפני התשובה, ויוכל
 להיות נמתק הכל לטובה" (אמרי-אמת תישא תרכ"ו)
 ביטוי-החיבה ברש"י לכי-תשא: "משל לצאן החביבה על בעליה, שנפל בה דבר, ומשפסק אמר לו
 הרועה: בבקשה ממך מנה את צאני ודע כמה נותרו בהם, להודיע שהיא חביבה עליו, ... שנתרצה
 המקום לישראל לסלוח להם ונצטוו על המשכן" (רש"י לשמות ל טז) "שהיו ישראל מרוצים
 להקב"ה" (רש"י לשמות לא יח) "...בי תשרי נתרצה הקב"ה לישראל בשמחה ובלב-שלם, ואמר לו
 למשה סלחתי כדברך ומסר לו לוחות אחרונות, וירד והתחיל לצוות על מלאכת המשכן" (רש"י
 לשמות לג יא) "...ארוסתו של הקב"ה – אלו ישראל..." (רש"י לשמות לד א)

הכנה לגאולה

"אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב" (סנהדרין צ"ח:). ועל כך העיר הגר"א "וודאי
 באופן השני" (תיקוני זהר דף קכו).

הריגת החוטאים

תנא דבי אליהו "כשהיו ישראל במדבר וסרחו במעשיהם, אמר הקב"ה למשה: ועתה הניחה לי
 ויחר אפי בהם ואכלם...", אמר משה לפני הקב"ה: רבש"ע, צדיק וחסיד אתה, אלא מידת הדין
 מקטרג לפניך..., ארד מלפניך ואעשה בהן מדת הדין, אם כולם עבדו לעגל בלבב-שלם ימותו כולם
 ביום אחד, מיד ירד משה מלפני הקב"ה... ויעמוד משה בשער המחנה ויאמר מי לה' אלי... הרגו
 איש את אחיו... ויפול מן העם... כשלושת אלפי איש, ...חזר משה הצדיק ועמד בתפילה לפני
 המקום, ואמר לפניו: רבש"ע, צדיק וחסיד אתה, וכל מעשיך באמונה, וכי בשביל ג' אלפים שעבדו
 לעגל בלבב-שלם ימותו ת"ר אלף מבני כי שנה ולמעלה מלב-בני תשע עשר וחמש עשרה ועשר
 ושתים וא' וכמה גרים ועבדים שנתוספו עליהם עד אין לדבר לסוף.
 מיד נתגלגלו רחמיו של הקב"ה ונתרצה עמהם".

המשכן

"בו ביום אמר להם הקב"ה ועשו לי מקדש... כדי שידעו כל האומות שנתכפר להם מעשה-העגל
 ...אמר הקב"ה: יבוא זהב המשכן וכפר על זהב העגל", "עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על
 מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם (רש"י לשמות ל"ח כ"א)
 במדרש (תנחומא תרומה ח) "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. אימתי נאמר למשה הפרשה הזו של
 משכן ביום הכפורים עצמו אע"פ שפרשת המשכן קודמת למעשה העגל א"ר יהודה בר' שלום אין
 מוקדם ומאוחר בתורה... שכן עלה משה בששה בסיון ועשה ארבעים יום וארבעים לילה ועוד עשה
 ארבעים ועוד עשה ארבעים הרי מאה ועשרים ואתה מוצא שביום הכפורים נתכפר להם ובו ביום

א"ל הקב"ה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם כדי שידעו כל האומות שנתכפר להם מעשה העגל ולכך נקרא משכן העדות שהוא עדות לכל באי העולם שהקב"ה שוכן במקדשכם."

"...שכיוון שעשו ישראל את העגל היו אומות-העולם סבורים שאין הקב"ה מתרצה עוד לישראל, וכיון שעשו את המשכן והשרה שכנתו בישראל והיה להם לעדות שנתרצה להם הקב"ה" (לקח טוב שמות ל"ח כ"א)
מיד לאחר מעשה העגל מצווים ישראל "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" ובלשון הנביא "ושכנתי בתוך בני ישראל ולא אעזוב את עמי" (מל"א ו' יג)

שחורה ונאווה

במדרש נאמר (שהש"ר א') "שחורה אני – במעשה העגל, ונאווה אני – במעשה המשכן" משמע שאולי דוקא במשכן מתגלה היפה והטוב שבחטא העגל.
ליקוטי הלכות (לר"י מברסלב ה"א, ג-ד) "כי תיכף אחר מעשה העגל נצטוו על מלאכת המשכן ע"י שנתרצה הש"י לישראל ע"י משה שמסר נפשו עליהם והתפלל בעדם. כי משה היה יכול זאת למצוא נקודה טובה אפילו בפחותים שבפחותים...
ואז כשנתרצה הש"י למשה ע"י שמצא טוב בכל ישראל אפילו אחר מעשה העגל... ואזי ציוה להם על מלאכת המשכן שיביא כל אחד נדבת לבו למלאכת המשכן, כי היה מעורר הטוב שבכל אחד, וכל אחד בפי הטוב שהיה לו הביא נדבת לבו הטוב למלאכת המשכן. כי המשכן נבנה מכל הטוב שנתברר מכל אחד מישראל.

...וזהו בהינתן הגוונים שהיו בביהמ"ק והמשכן בחינת זהב וכסף וכד' שהביא כל אחד מנדבת לבו הטוב, כי שם היו כלולים כל הנקודות הטובות שהם בחינת גוונים עילאין שיש בכל אחד מישראל. וע"כ אחר מעשה העגל שאז הוצרך משה לחפש ולמצוא הנקודות טוב שיש בכל אחד מישראל כנ"ל, ע"כ אז דייקא נצטוו על מלאכת המשכן. כי המשכן נבנה מזה מנקודות טובות... וזהו "שחורה אני במעשה העגל, ונאווה אני במלאכת המשכן" היינו הנקודות טובות שאני מוצא בעצמי שהם בחינת מלאכת המשכן... שע"י הטוב שמוציאין בכל אחד מישראל ע"י זה נבנה המשכן..."

זכירת מנישה העגל

"אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה... רבש"ע הואיל ואין שכחה לפני כסא כבודך שמא לא תשכח לי מעשה העגל! אמר לה "גם אלה תשכחנה". אמרה לפניו: רבש"ע הואיל ויש שכחה לפני כסא כבודך שמא תשכח לי מעשה סיני? אמר לה "ואנוכי לא אשכחך". "...גם אלה תשכחנה" – זה מעשה העגל. "ואנוכי לא אשכחך" – זה מעשה סיני". (ברכות ל"ב:)
הפסוק "גם אלה תשכחנה" מדבר במעשה העגל עליו נאמר "אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים" והפסוק "ואנוכי לא אשכחך" מדבר במעשה סיני שבו נאמר "ואנוכי ה' אלוך אשר הוצאתיך מארץ מצרים".

זכור אלה \ זאת ליעקב

תנא דבי אליהו רבא (פרק א') "...יום הכפורים... שהיתה שמחה גדולה לפני הקב"ה... ולא זו בלבד אלא בשעה שהוא מוחל לעונותיהן של ישראל אין מתעצב בלבבו אלא שמח שמחה גדולה, ...לפיכך יהא אדם זוכר מיום שבחר הקב"ה באברהם אבינו עד אותה שעה כל טובות וצדקות שעשה עם

ישראל כל שעה ושעה שנאמר "זכר אלה ליעקב" ונאמר "מחיתי כעב פשעיד" וכענן חטאתיך, מה עבים נמחים ע"י הרוח כך עונותיהם של ישראל נמחים בעולם הזה ואין להם תקומה לעוה"ב".

לוחות שבורים

הירושלמי (שקלים פ"ו הל"א) "תני רבי יהודה בן לקיש אמר: ב' ארונות היו מהלכין עם ישראל במדבר, א' שהיתה התורה נתונה בתוכה ואחד שהיו שברי לוחות נתונים בתוכו. זה שהיתה התורה נתונה בתוכו היה מונח באהל מועד... זה שהיו שברי לוחות נתונים בתוכו היה נכנס ויוצא עמהן ופעמים שהיה מתראה עמהן"
 "ואומר ר"י: דשני ארונות היו, אחד שבו שברי הלוחות מונחים. ואותו היו מוליכין במלחמות..."
 (תוס' עירובין ס"ג.)

זהב המשכן - כפרה

"אמר הקדוש ב"ה יבא זהב שבמשכן ויכפר על זהב שנעשה בו העגל שכתוב בו (שמות לב) ויתפרקו העם את כל נזמי הזהב וגו' ולכן מתכפרין בזהב וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב אמר הקב"ה (וירמיה ל) כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך" (תנחומא תרומה ח) "אמר הקב"ה: יבוא זהב המשכן ויכפר על זהב העגל".

הקדושת-לוי: הקב"ה לא ישכח מעשה העגל, ובכך יגדיל זכויותיהם של ישראל. שע"י שלא נשכח לגמרי מעשה העגל הגדיל זכותם.